

ABONAMENTUL:
 Pe un an . . . 24 Cor.
 Pe o jum. de an 12 " "
 Pe trei luni. . . 6 " "
 Pentru România şi străinătate:
 Pe un an . . . 40 lei.
 Pe o jum. de an 20 " "
 TELEFON N° 286.

GAZETA TRANSILVANIEI

ZIAR POLITIC NAȚIONAL.

REDAȚIA
 ŞI ADMINISTRAȚIA
 Târgul Inului Nr. 30.

INSERATELE
 se primesc la administrație. Prețul după tariful şi învoială.

Manuscrisele nu se înapoiază.

Dr. Ioan Rațiu — Pro Memoria.

Braşov, 16/29 Aprilie 1913.

In biserica română gr. cat din Sibiu s'a oficiat astăzi un parastas pentru Dr. Ioan Rațiu. Au trecut 10 ani dela moartea lui și câțiva admiratori s'au gândit să i reinvieze memoria printr'o modestă slujbă bisericească.

Dar clopotul care chiamă din mormântul său pe îndârjitul luptător de odinioară la viață, face să tresară întreg Românismul. Căci sufletul lui Dr. Rațiu trăește în sufletul Românismului întreg, o parte din istoria acestui neam e făurită din luptele fără popas pe cari acest om le-a purtat pentru drepturile poporului românesc. Și-acesta ține să-și cinstească pe oamenii, cari s'au jertfit pentru el. Dr. Rațiu a fost expresiunea luminoasă a aspirațiilor și concretizarea cea mai desăvârșită a psihicului românesc și de aceea poporul pentru care a trăit și care dela originea sa a fost cel mai radical și mai intransigent, simte o adâncă pietate față de el. Toți cei cari n'au ținut seamă de această unică și dreaptă fire a poporului nostru, au dispărut și nimenea nu și mai aduce aminte de ei. Dr. Rațiu însă și toți tovarășii lui de luptă trăesc în conștiința poporului nostru, memoria lor va fi eternă, căci ei au purtat cea mai frumoasă luptă, de care pomeneste istoria noastră, pentru validitatea în întregime a acestor firi.

Stăpânit mereu de convingerea că neamul românesc nu-și va putea păstra intactă ființa sa națională și particularitățile individualității sale etnice decât în cadrele unei autonomii, Dr. Rațiu a luptat viața lui întreagă pentru autonomia Transilvaniei, tinzând ca cu timpul prin ea să cucerescă autonomia națională pe seama neamului românesc întreg. Acest ideal i-a stăpânit fără încetare mintea și cum chezușia pentru realizarea acestor ideal numai dinastia i-o putea da, el a alergat în repetite rânduri la treptele Tronului și cerut în interesul acestuia și în numele neamului românesc, ca Transilvania să rămână autonomă și supusă direct Dinastiei.

Increderea lui în Dinastie era neclintită. Declarațiile monarhului, cari arătau o vădită dragoste față de poporul românesc îl întreau în convingerea, că acest monarh va apăra drepturile acestui popor. Răspunsul, pe care îl dăduse împăratului memoriului, ce i-l adresasera Români în 5 Martie 1849 și care suna astfel:

„Primesc cu bucurie asigurarea despre fidelitatea și devotamentul bravei națiuni române și cu mulțămintă recunosc grelele jertfe pe care dânsa le-a adus pentru Tronul meu și pentru unitatea monarhiei împotriva unui partid pervers, care a aprins războiul civil și îl continuă încă prin îndârjirea sa. Voi dispune să se supună unei amănunțite aprecieri petiția credincioasei națiuni române și să se dea în cel mai scurt timp o soluțiune, care s'o liniștească” — îi cimentă cu desăvârșire alipirea față de Tron și credința, că numai aici își va găsi neamul românesc mântuirea. Pe atunci Dr.-ul Rațiu nu știa, vezi bine, că mai târziu, într'un timp când el nu va mai fi, acel partid pervers va deveni partid al-

cătuitor de guvern și că fiul rebelului Kossuth va ajunge, în calitate de ministru, sfetnicul intim al Maiestății Sale. Împăratul de atunci dădea Transilvaniei autonomie și în patenta dela 26 Februarie 1861. El se adresa neamului românesc direct în limba acestuia, iar deputațiunii, care îi prezentase mulțămiritile biserice, i-a dat la 6 Februarie 1865 următorul răspuns:

„Mă bucur că am putut împlini dorințele Românilor din Ungaria, Transilvania și confiniile militare, prin reînființarea Metropoliei. Recunosc credința și alipirea Românilor către Tron, de care dânsii au dat probe neîndoioase în cele mai grele împrejurări. Și încă mă bucur că pot saluta de arhiepiscop și Metropolit pe un bărbat prea meritos către Tron și patrie, întru care, Eu, precum și toți Românii greco-orientali avem deplină încredere”.

Era deci posibil, ca Dr. Rațiu să mărturisească o altă credință, decât credința față de Tron, putea el să ia alt drum decât drumul ce duce la treptele Tronului? Putea el să intre în pertractări cu guvernării maghiari când de pildă unul dintre aceștia, Hieronymy, poreclit ministru al „împăcării” (mentorul lui Tisza!) zicea în discursul său dela Cojocna (19 Iulie 1894):

„Deja în toamna anului 1891 m-am ocupat în vorbirea ținută la Hatzfeld cu chestiunea română a naționalităților. Deja atunci am expus, ca acel program politic al așanumitului Comitet național, care vrea să desființeze uniunea cu Ungaria, care voește a crea teritoriile administrative separate, din punctul de vedere al limbilor, din ținuturile locuite de Români ale patriei noastre; care ar răsturna constituțiunea veche de mulți secoli a patriei noastre, ar ataca integritatea și unitatea țării, — și că nu ezistă nici un guvern maghiar, nici un bărbat politic, care ar putea sprijini aceste aspirațiuni”.

Ce putea face Dr. Rațiu și tovarășii săi în fața unor astfel de oameni, când credințele lui, cari cereau dreptate pe seama poporului românesc, erau în chipul acesta pervertite și batjocurite?

Unde putea să se adreseze Dr. Rațiu și soții, când acești guvernării căutau să exploateze întreaga triplă alianță pentru interesele lor meschine de maghiarizare, fapt care îndemna pe Dimitrie Sturdza să protesteze plin de indignare:

„Tripla alianță — zice dl Sturdza — a fost creată pentru a menține și a asigura pacea europeană; ea nu a fost creată pentru a da în mâna Maghiarilor o armă, cu care să înădușe, să zdrobească, să desființeze poporul român.”

„Când aceasta ar fi țința Triplei alianțe, atunci ea ar fi un instrument de distrugere, de nedreptate, de iricitate. Nu am auzit, nici n'am cetit, ca împărații și bărbații de stat, cari au dat naștere acestei Ligi a păcii, să o fi conceput pentru a pune fundamentul unei ere de nedreptate și de opimare, cerând apoi încă ca Românii din regat să înădușeze nedreptățile ce se fac Românilor din Ungaria, să ajute pe Maghiari în desființarea națiunii române din regatul sfântului Ștefan. O astfel de ligă ar fi monstruoasă și Tripla

Alianță s'a dovedit până acum ca o binefacere pentru popoarele europene.

„Ceeace pretind astăzi Maghiarii dela Tripla Alianță, n'a cerut-o nimeni dela noi. O asemenea pretențiune astăzi apare pentru întâia dată.”

Parcă răsună și astăzi în toată ironia lor aceste adevăruri, când vedem câtă trudă depun guvernării noastre într'a împedea validitatea drepturilor românești și ni-se umple inima de indignare, când vedem pe Austria cum retirează și cum lasă pe credincioasa ei aliată — România — ca singură să și elupte pretenziunile sale de importanță vitală. Atmosfera întreagă e lubăciată de acel strigăt șoven: „*Streang acelor delegațiuni cari ar cuteza să sprijinească pe valachi, cei mai înverșunați dușmani ai maghiarilor, ca aceia să-și estină teritoriul în detrimentul maghiarismului.*”

Putea deci Dr. Rațiu și soții, fără rizicul de a deveni un Șeșheșca sau un Mangra, să se adreseze către dușmanii cei mai hotărâți ai noștri?

E deci mirare, dacă partidul național, al cărui prezident era Dr. Rațiu, a hotărât ca să depună la treptele Tronului memorandumul, în care fixează toate plângerile și în care cerea convenite drepturile pe seama poporului românesc?

La Tron era speranța. Și dacă Români au dus memorandumul la Viena, aceasta au făcut-o nu numai în interesul neamului românesc, ci și în interesul Dinastiei, al patriei și chiar al Triplei Alianțe însăși.

Glasul Românilor n-a fost ascultat, căci dualismul, al cărui părinte fusese titularul ministerului de externe, contele Beust, își pretindea jertfele sale. Guvernării Ungariei își făceau datoria în plina conștiință a țintei lor: *sălbirea Dinastiei prin delaturarea tuturor acelor elemente, cari irămăseseră credincioase, pentru ca cu timpul idealul lui Beksits să și găsească o complectă confirmare.*

Casa lui Dr. Rațiu din Turda, după ce acesta se întorsese din Viena, a fost devastată în mod sălbatic de gloata furibundă și el însuși abia a putut scăpa întreg. Și mai târziu întreg Comitetul național a fost condamnat la temniță grea pentru înaltă trădare. Nimenea din factorii hotărâtori nu i-a dat ajutor, căci monarhia trebuia să înainteze fatal spre destrămare.

Lupta consecventă a lui Dr. Rațiu și soții însă a rămas ca o viie mărturie și s-a transmis generațiilor viitoare ca o pildă strălucită de abnegațiune, de jertfă și de dragoste față de neam.

Drept aceea astăzi, când parastasul dela Sibiu ne reînviază memoria lui Dr. Rațiu, plin de recunoștință aducem acestui bărbat întreg priinosul recunoștinței noastre, închinăm steagul înaintea lui și facem mărturisire solemnă, că ne vom nizi, ca să traducem în faptă mările lui ideal. Vom păstra mereu vie memoria lui, oăci adâncă ni-e credința, că un popor trădește numai și numai prin oamenii săi mari.

Lupta lui Dr. Rațiu și-a marilor săi tovarășii a făcut epocă în istoria luptelor noastre. Această

epocă a lăsat urme adânci în sufletul românesc și prin ele va trebui să răsară fructul sbuciumărilor noastre de veacuri.

Roberto Fava

despre

Doctorul Rațiu.

Sentimentele adânci de simpatie ale ilustrului publicist italian Roberto Fava, pentru neamul românesc, se învederează strălucit printr'un documentat articol ce a scris în »Gazzetta di Messina e delle Calabria» și »La Provincia di Padova» în memoria marelui Rațiu.

Publicăm în întregime acel articol inspirat și însoțitor, a cărui valoare e mai presus de orice elogii. Iată-l:

„Rar mi-a fost dat în viață, să întâlnesc un om ale cărui calități sufletești să se impună cu atâta putere sugestivă dragostei și admirațiunei tuturor.

Era destul o convorbire de câteva minute pentru a se pricepe numai decât, că ne stă înainte un om superior prin inteligență, prin învățătură, printr'o memorie prodigioasă, prin stăpânirea de sine și prin puternica înrăurire asupra altora.

Tot era sculptural în acest om: moralul ca și fizicul, gândul ca și vorba, inchipuirea ca și forma, caracterul ca și înfățișarea.

Cei care era, se citea în expresiunea feței sale, în cea figură liniștită, senină și dulce de filosof antic; pe cea frunte largă, care când răsfrângea lumina gândirii, când se încrunta în fulgere de generos și preț, în acel ochiu ager, radios și pătrunzător, care imblânzea și cucerea.

Luptător îndrăzneț, orator care îmbrățișa cu ardore supremă toate cauzele nobile, stegar eric al oricărui legitime revendicării naționale, întrupa o putere formidabilă și exercita asupra poporului un farmec irezistibil, de care s'a bucurat de atâtea ori pentru săvârșirea binelui.

Cetățean exemplar cu o viață publică și privată ca o oglindă răsfrângătoare a aspirațiilor din marinimosul său suflet, a virtuților caracterului său, a palpitațiilor inimii sale alese, puternice și deschisă pentru orice nobil ideal.

Nu voi cerca nici să istorisesc, nici să-i resum activitatea. Pentru a face aceasta ar trebui să scriu istoria întreagă a luptelor naționale ale Românilor timp de o jumătate de secol.

Abia de 20 de ani, în 1848 Ioan Rațiu luă parte activă la mișcările conaționalilor săi, contra unirei Transilvaniei cu Ungaria. Împreună cu Mureșianu și Arpadi fundă la Turda, orașul său natal, legiuni cu care să se opună la ocuparea patriei, luptă cu bravură și fu învingător.

Mai târziu, laureat în jurisprudență practică avocatura în Turda. Făcând parte din Asociația Transilvană merse în 1861 la Viena, cu Bologa și Măcelariu, unde cu sprijinul Mitropolitului Șulțu izbucni a obține dela Impărat decretul de convocare a unei diete locale a Transilvaniei, care fu și deschisă în Sibiu la 15 Iunie 1863.

În mesajul de deschidere împăratul recunoștea pe Români ca națiune politică și dreptul de autonomie, acela de a se folosi de limba maternă și de religiunea strămoșească precum și pe acela de a

lua parte efectivă la administrațiunea Statului, în raport cu importanța numărului populațiunei.

Pe bazele acestui mesaj a-dunarea din care făcu parte Rațiu ca deputat al Gurghiuului, votă o lege consacrand toate drepturile Românilor, pe care Impăratul o promulgă.

Însă numai puțin timp se bucurară Români de această recunoaștere de drepturi.

În 1865 situația împărației habsburgice era în primejdie. Se presimțea războiul cu Germania. Ungurii profitară de ocaziune și reușiră a face să se convoace o altă dietă la Cluj în scop de a se revizui Unirea Transilvaniei cu Ungaria, cum prevedea rescriptul imperial.

Această dietă compusă în majoritate din Maghiari, întări unirea săvârșită în 1848 și astfel fu închinată Ungariei săptămăna Transilvanie, contra voinței sale.

Români protestară cu vioiciune, Dr. Rațiu merse din nou la Viena, unde împăratul îi declară, că nu a sancționat nici un compromis prin care Transilvania ar pierde drepturile sale. Un an mai târziu însă, un astfel de compromis primi sancțiune definitivă.

Din acel timp durează lupta îndârjită între Unguri care tind la desființarea Românilor și între Români cari rezistă eric la orice încercare de maghiarizare.

În această luptă necurmată pentru păstrarea naționalității, Români au fost călăuziți de nelufrăntă energie a lui Ioan Rațiu. El strănse în 1869, la Miercurea, conferința națională unde se discută neparticiparea Românilor din Transilvania la alegerile politice.

Rațiu convocă și presidă conferința care organiză partidul național al cărui prezident fu ales.

În 1892, partidul național adunat la Sibiu hotărâ trimitererea unei comisiuni la Viena cu însărcinarea de a prezinta împăratului un Memorandum. Când se întoarse în Turda, Dr. Rațiu își văzu casa distrusă cu sălbătație de cetele maghiare ajutate de poliție și abia putu să părăsească orașul ducând familia la Sibiu.

În luna Mai a aceluiași an, Dr. Rațiu împreună cu întregul comitet executiv al partidului național merse la Viena în fruntea a 300 români fruntași, în scop de a prezinta Memorandumul în care se arăta starea de lucruri și se cerea dreptatea.

În urma presiunilor maghiare delegații români n'au fost primiți și Memorandumul le-a fost remis prin intermediul guvernului din Budapesta. Comitetul național însă tîpărind în mai multe limbi și răspundind în străinătate acel Memorandum, guvernul dete în judecată pe membrii comitetului, cari fură condamnați pentru înaltă trădare la câțiva ani închisoare.

Acest proces, care dură aproape o lună, ridică în toată Europa o indignațiune legitimă și se transformă într'un adevărat triumf pentru Dr. Rațiu și colegii săi. Am asistat dela prima până la cea din urmă ședință și mi se pare că văd încă pe Ioan Rațiu ridicându-se pe scaunul său, înainte de pronunțarea hotărârei, cu gravitatea ce da o și mai impunătoare înfățișare marelui său figuri, frunței

sale largi și liniștite, cuvântului său hotărât și viguros când adresa judecătorilor săi acel sgduitor rechizitor, care transformă pe acuzatorii în acuzați.

Dar nu numai activitatea sa de om politic o puse totdeauna Dr. Rațiu în serviciul cauzei naționale, ci chiar exercițiul profesiei sale îl consacra întreg apărării drepturilor poporului și îndeosebi apărării țăranilor români apăsați de maghiari, negândinduse a strănge avuții cum ar fi putut o face ca avocat distins ce era. Nu făcu însă decât să-și îndeplinească înalta și nobila misiune care forma culmea gândirilor sale.

După mai mult de o jumătate de secol dela desființarea robii și rănești domnește încă în Ungaria. În condițiunile proprietății rurale o astfel de anarhie că procesele nu se mai sfârșesc. La sfârșit judecări toate se hotărâsc în mod sistematic în favoarea ungarilor și în paguba celorlalte naționalități. În satul Totaleu lângă Murăș-Oșorhei, un bogătaș baron maghiar, președinte de tribunal, purta un astfel de proces care se termină firește în folosul său. Urmarea fu că 300 români fură asvârșii pe drumuri în prada celei mai negre mizerii, pentru că acel mărgăritar de baron și magistrat putuse să-și ia imediat în stăpânire pământul răpit dela țărani. Atunci Dr. Rațiu alergă în ajutorul acelor nenorociți și pe când nobila sa soție strângea o fraude pentru a-i pune la adăpost de frig și de foame, el făcea apel contra primei sentințe, susținându-l cu magistrala sa elocință și isbucind să facă a triumfa cauza țăranilor, restabilindu-i în stăpânirea averilor lor.

Și toată viața lui Ioan Rațiu fu un nesfârșit sir de acte de acest fel, pentru că era imensă generositatea lui, și ridicat la cel mai înalt grad, neîntrecutul spirit altruistic care îl însușea.

Moartea sa grăbită de luptele unei vieți atât de frământate și de suferințele închisorii cu care trebuia să plătească patriotismul său, fu un doliu pentru întreaga națiunea română.

Funerariile sale la care participară Mitropoliții Mețian și Mihali ca și bărbații cei mai iluștrii ai românismului din Transilvania și din Ungaria, precum și mulțimea imensă a poporului, făcură din această înmormântare o solemnă și impunătoare manifestațiune națională. Numeroase coroane fură trimise din București din partea Ligii Culturale, de bărbați de Stat și de membrii Parlamentului.

Peste 300 telegrame de condoleanțe printre care acelea ale Camerei Deputaților și Senatului, fură primite de familia iluștrului defunct.

Acest unanim plebiscit de durere era cel mai mare ețlogu care însoțea la scoborârea în mormânt corpul a celui care fusese cea mai frumoasă și cea mai curată intrupare a sufletului național român.

Acum după zece ani, când Ioan Rațiu doarme somnul de veci lângă Biserica Greco-Catolică din Sibiu, pietatea amielor săi, a tovarășilor de luptă, a conaționaliilor a voit să-și redeștepte nobila figură printr-o solemnă comemorație, reinviind cultul dragostei și venerațiunii pe care le-a însușiat în viață. În această pioasă manifestație, alături de majestoasa figură a bravului luptător s'a înaripat și duhul nemuritor al scumpei sale copile Dorica, cea dulce creatură, care împreună cu soția și celelalte două fiice Emilia și Felicia, constituiau sanctuarul dragostei casnice, și care tânără, frumoasă, înzestrată cu cele mai a lese daruri ale minții și ale inimii, fu atât de zdrobită de pierderea tatălui, încât curând îl urma în pacea mormântului.

Fie ca florile cari împodobesc mormântul strâncicului luptător și al suavei sale copile, să îmbălzăzeze corpurile lor cu eternă primăvară, după cum eternă și bine-

cuvântată va rămâne memoria lor în inima poporului român."

Petițiunea alor 1493 Români din Transilvania,

supusă Maiestății Sale Impăratului în audiența dela 31 Decembrie 1886.

Maiestăte Cesare-Regescă, Preagrați-voase Impărate și Domnilorule.

De când Maiestatea Voastră ces. reg. Apostolică a-ți binevoit a emite prealalta Patentă dela 20 Septembrie 1865, s'a petrecut evenimente foarte importante și întru căta și fatale. Aceste evenimente au atins în însemnat grad și pe locuitorii Marelui-Principat al Transilvaniei; adestă și acești au trebuit să suferă împreună.

În acest timp cestiunile acestei țări au îndurat o schimbare atât de esențială, încât partea cea mai mare a locuitorilor Transilvaniei simt îndemnul a supune din nou lapicioarele Tronului Maiestății Voastre preamilițele lor dorințe și rugări și a solicita totodată pregrațiosul ajutor.

După ce dieta Transilvaniei a fost disolvată în virtutea prealaltului Rescript dela 1 Septembrie 1865 al Maiestății Voastre; fiindcă reprezentanțele comitatelor, districtelor cum și cele ale scaunelor secuiești, nu se întrunesc nici conform usului observat până la a. 1848, nici în conformitate cu constituțiunea municipală provizorie dela 27 Noemvrie și 12 Decembrie, incuviințată preagrațios, și nici măcar în înțelesul instrucțiunilor dela 1865; în fine, de vreme ce nu se întrunesc nici v'ro altă reprezentanță autorizată a supune rugări și gravamine obștești, — ne-amai rămân numai calea de a îndrăzni să ne apropiem în mod particular de Tronul Maiestății Voastre cu rugările noastre privitoare la binele țării.

Pentru acest scop, preamiliții subsernații au fost invitați să provoacă de cătră 1493 locuitorii ai Transilvaniei, toți cunosători de carte, și semnați pe 37 plenipotenți, pentru ca în numele lor și în respect omagial să supunem Maiestății Voastre această preamiliții rugare.

I. Maiestatea Voastră să se îndure preagrațios: a menține raporturile de drept public ale Marelui-Principat al Transilvaniei față cu Coroana ungară a Maiestății Voastre, în conglăsiure cu diploma Leopoldină, cu Sanctiunea-pragmatică și cu Articolul de lege VI dela a. 1791, iar Articolul de lege I dela a. 1848 privitor la uniune. ori, mai bine zis, privitor la fusiunea desăvârșită a Transilvaniei cu Ungaria, a-i refuza prea înalta sancțiune.

Maiestate, fidelii subsernați și imputernicitorii lor cred că nu greșesc când îndrăznesc a susține, că cea mai întins răspândită, cea mai matură și mai adânc înrădăcinată convicțiune a covârșitoarei majorității a locuitorilor Transilvaniei este, că contopirea acestui Mare-Principat cu regalul Ungariei ar fi pentru Monarhie tocmai pe atât de fatală, pe cât ar fi de ruinătoare pentru vecinic credincioasa națiune română. În curs de optsprezece ani, atât națiunea română cât și națiunea săsesească au dat expresiune foarte adeseori și în chip foarte învederat acestor convicțiuni.

Maiestate, Românii din Transilvania sunt o națiune oțelită prin suferințele cele mai aspre în curs de mai multe veacuri; ei își păstrează cu credință amintirile și convicțiunile lor politice, astfel, încât și acolo unde li se întreprinde firul istoriei, instinctul politic sănătos tot nu-i părăsește.

Națiunea română n're nici acum încredere în opiniunile politice și naționale dominante în Ungaria. Românii voiesc a rămâne pentru toate timpurile în Transilvania și în Monarhia-Austriacă, și la nici o întâmplare nu voiesc a se face Maghiari.

Spiritul și cuprinsul Articolilor de lege creati la 1848 în Ungaria, sunt deasemenea de natură, ca pas cu pas să stârneasă sau o desaprobarie generală, sau cea mai desăvârșită neîncredere, material bogat de nemulțumire, ură, persecutiune și ruină. În această privință locul de căpetenie îl cuprind Art. III, V, VI, VII, XVI și XVIII.

Mersul zilnic al lucrurilor a trebuit, din nefericire, să confirme și a confirmat pe națiunea românească în aversiunea ei mai sus amintită. Pe lângă afacerile de interes obștești, în ori-care stat și în fiecare țeară mai sunt și alte cestiuni speciale, cum sunt cestiunile cetățenești, naționale, confessionale și chiar cestiuni locale, care sunt și ele îndreptățite a-și avea în dietă reprezentanții lor de specialitate și de profesiune. În Ungaria se face însă cestiune națională din fiecare cestiune de ordine publică.

În toate circumscripțiunile electorale, unde Românii, garantându-se mersul pacinic al actului de alegere, ar fi fost siguri să aibă o majoritate de voturi absolută, ei au întâmpinat cea mai îndărătnică rezistență, astfel, încât

pretutindeni unde candidații de naționalitate română n'au putut fi respinși prin mijloace obicinuite, ei au fost îndepărtați prin intervenția forței brutale. Număroasele exemple relative la asemenea cazuri în care s'a întrebuințat forța brutală, se găsesc păstrate atât în actele de anchetare, cât și în procesele verbale ale dietei unguerești. *In acest chip au fost ucisii în a. 1861, la alegerele dela Lipova, Mező Kövesd, Bözing, unsprezece Români, iar alți douăzeci și trei Români au fost grav răniți, și mai mulți bătuți în chip îngrozitor. În timpul alegerilor, în toamna anului 1865, din cercurile electorale Oczidorf, Szilagy Cséh, Beregh, Szászka, au fost bătuți de moarte, ori împușcați nouă Români, între care și un preot, iar alți peste 150 au fost răniți, ori fiind împușcați, ori stricți în alt chip. De mare importanță e ac' împăjurare, că atât funcționarii comitatelor, cât și comitele electorale, îngrijesc regulat, ca încă înainte de săvârșirea actului de alegere să li-se ia Românilor chiar și bătele, pe care aceștia le poartă la drum, p' tr'vii obiectului strămoșesc; iar după aceea purtându-i adversar i dat înaltă asupra lor, mai ales din căle o cavă în d'v'it sau din căle o cavă ascunsă. Din aceste cazuri ușor se poate explica, cum de între 377 membrii ai Casei deputaților Ungariei, pentru mai mult de 1.800.000 locuitori de naționalitate română, locuind în Banat și în câteva comitate ale Ungariei propriu zise, nu s'au putut alege decât v'ro 19 deputați. Iată însă, că acte de a'egere asemenea acestora și-au găsit apărători în dieta din Pesta și în anul mântuirii 1866.*

Deci învreme-ce partidul unionist, sau, mai bine zis, fusionist, lucra din răpuleri pentru formala contopire a Marelui-Principat al Transilvaniei, ori, mai corect vorbind, pentru cucerirea acestuia, de cătră Ungaria, în același timp și același partid es'o cu desăvârșire hotărât a prepara prin toate mijloacele posibile totala disoluțiune sau desființare a națiunii românești.

În partid oare care susține, că dacă s'ar permite nimicirea autonomiei Transilvaniei, atunci îndărătnica rezistență a partidului dualist împotriva nevoiei absolute de a se consolida Monarhia, ar mai slăbi. Prea credincioșii subsernați și imputernicitorii lor îndrăznesc a avea o opinie cu totul contrară în această privință. Istoria celor 180 ani din urmă și mai ales istoria an'lor 1848/49 ia confirmat în această opinie a lor. Deci în loc de a sprigini în unanimitate nimicirea autonomiei Transilvaniei, care, în cel mai bun caz, ar fi lipsită de scop, preamiliții subsernați și imputernicitorii lor îndrăznesc, dimpotrivă, a se ruga cu adâncă umilință, ca.

II. În înțelesul prealaltiei Diplome dela 25 Octomvrie 1860, și în conformitate cu Augustul Mesagiu de Tron dela 1 Iulie 1863 al Maiestății Voastre, și în conformitate cu prea umilita adresă supusă după aceea de cătră dieta Maiestății Voastre, să Vă îndurați a sancționa legea electorală votată de cătră dieta Transilvaniei în anul 1864 și a ordona apoi alegeri pentru o nouă dietă a Transilvaniei.

Pa titlul fusionist adusele niște presupuse temeluri împotriva legitimității și a dreptății noii legi electorale a Transilvaniei, și anume cu privire la censul de 8 fl v. a împreună cu contribuția personală. Aceste motive au fost însă sdrobite pe deplin și cu logică neînfrântă în diferite oc siuni E și ut, că în alte țări, cu mult mai bogate decât Transilvania, censul electoral e numai de 5 fl. Dacă vre-o națiune, ori v'ro clasă a poporului, ar avea dreptul a protesta intrucăva împotriva legii electorale dela a. 1864 a Transilvaniei, această națiune ar fi. conform dreptății, numai națiunea română. Toate celelalte națiuni și confesiuni sunt cu mult mai favorizate prin cea lege decât Românii, care în urma acestei legi abia pot avea mai mulți deputați de cătră are națiunea săsească, care consistă din 180.000 suflete. Totuși și de data aceasta, Românii, emancipați de ori-ce gând ascuns, egoistic, însușfleții de adevărata iubire pentru pace și numai pentru-a căi scape odată țeara de această stagnare, au cedat, spre paguba lor, din dreptul ce au, așteptând ca în viitor să recunoască celelalte națiuni ceea-ce e cu drept și echitabil.

Maiestate, dacă înaintarea și progresul Transilvaniei ar fi condiționate și pe viitor dela regularea raporturilor de stat ale Ungariei, atunci s'ar putea socoti ca și sigură ruină rea a celei țări și altfel foarte greu încercată. Întrădevăr, Transilvania nu mai poate aștepta. Această țeară a scăpat materialicește atât de mult, încât nimeni nu se mai miră, dacă d. e. ziarale maghiare strigă în gură mare îndeosebi din pricina emigrării de mai mulți ani încoace a Săcuilor. Dar acele ziare nu voiesc să mărturisească adevărata cauză a emigrării, anume prigoniriile la care sunt expuși pentru așa numita sicilica haereditas, în urma că'ora mai multe mil de locuitori au ajuns la sapa de lemn. Transilvania suferă mai cu seamă

din pricina cerbiciei unui mic partid, care se mai îngânează încă cu prerogațiile sale naționale. Acest partid îmbuibat de o ambițiune falsă, a fost resfătat cu desăvârșire prin numărăroase favoruri cu care fusese încercat și a fost prea din cele afară în greșita lui părere, că dânsular fi unicul razim al Tronului și singur capabil a governa Drept multumită pentru toate aceste bunătăți, el a continuat opoziția nu într'atâta din principiu, căci principiu n'au avut niciodată, ci mai vărtos a făcut o opozițiune sistematică.

Atât seria foarte importantă a celor unsprezece propozițiuni pe care Maiestatea Voastră a-ți binevoit a le anunța prin Mesagiul de Tron dela 1 Iulie 1863, cât și cea mai în urmă supuse dietei sub formă de proiecte, sunt într'adevăr cu mare înțelegiune alese și inspirate de adevărată iubire de pînăte al patriei. Sunt motive ponderoase din care se poate trage concluziunea, că nu numai Românii și Sașii, ci și cea mai mare parte a poporului maghiaro-săcuiesc își aștepta ferericie dela codificarea și punerea în practică a acelor legi. Această afirmare e întărită chiar și prin repetita participare a Maghiarilor și Săcuilor la alegerele din a. 1863/4.

Într'aceea, spre mare nenorocire, toate aceste s'au petrecut cu totul altfel. Programul, cunoscut de treizeci de ani, a baronului Nic. Vesseleényi, zice între altele: »A face guvernului, atât în bin, cât și în rău, opozițiune sistematică, pentruca în dieta Transilvaniei să nu se poată aduce nici o lege binefăctoare«. Dela a. 1834 încoace acest scop a fost urmărit cu o stăruință fără exemplu în toate dietele Transilvaniei și în parte ei a fost ajuns. Acest partid voia a nevoi prin aceasta pe guvern, ca să îngăduie fusiunea Transilvaniei cu Ungaria, și chiar să o pună la cale însuși guvernul. Și la cazul când a ceasta nu s'ar întâmpla, s'ar ajunge desigur măcar celălat scop, anume ar isbuti a înfățișa pe guvern ca ostil țării, ceea ce în câteva rânduri într'adevăr i-a succes în acest chip în tot cursul secolului XIX țeara a fost stânginită dela orice progres întocmai ca Briareu ferecat în lanțuri.

Cu lacrimi în ochi, preamiliții semnați și imputernicitorii lor se roagă, ca Maiestatea Voastră să mântuiți Marele-Principat al Transilvaniei de desăvârșita lui decadență. Calea pentru liberarea țării și a celor două milioane de locuitori ai acesteia se poate deschide — după prea umilita părere a subsernaților — numai prin prealalta sancționare a legii electorale dela a. 1864 și prin convocarea unei diete noi, pe temelii acestei legi.

Transilvania nu poate să mai aștepte și nici nu are nevoie de așteptare. Raporturile ei față cu Coroana Ungariei nu mai cer altă regulare; aceste sunt regulate de mult prin legile fundamentale restabilite prin înalta Diplomă dela 20 Octomvrie 1860 iar Transilvania isbucise a-și regula raporturile și față cu Monarhia. Această țară, cea mai importantă din toate țările din Răsărit ale Maiestății Voastre, această țeară-ță naturală a imperiului, are imperioasă trebuință de restaurare în interiorul ei, iar acest înalt scop se poate ajunge numai prin redeschiderea activității sale legislative în limitele propriiei sale autonomii, statorită prin legile fundamentale.

Activitatea dietei transilvane n'ar fi în stare a împedea întru nimic ceea »involve liberă, prevăzută prin prealalta Patentă dela 20 Septembrie 1865, întrucât privește »d scuterea împreună a celor mai multe probleme de stat«.

Principiul fundamental enunțat, în prealalta Diplomă, la 20 Octomvrie și proclamat din nou și sărbătorește la 20 Septembrie 1865 de pe Augustul Tron al Maiestății Voastre, nu poate fi sub nici o împrejurare, alterat de o dietă a Transilvaniei. Iar dacă s'ar propune cumva v'ro modificare în legea privitoare la reprezentanța imperiului, reformă care s'ar împăca cu stabilitatea, unitatea și cu pozițiunea suverană a imperiului, pentru această fericită evenimentitate, Maiestatea Voastră a-ți binevoit a Vă rezerva. ca »rezultatele deliberatiunilor să le propuneți și reprezentanților legali ai celorlalte regate și țări, pentru ca să primiți și apreciați »votul lor tot atât de ponderos«. Deci în vreme ce supunem, că Marele-Principat al Transilvaniei nu poate fi sacrificat în această »liberă invole«, că această țară nu poate fi despoată de autonomia ei statorită, chiar că o urmare a liberelor sale invoi deli anii 1692, 1722 și 1744 și confirmată din nou prin prealaltul Mesagiu dela 1 Iulie 1863, — suntem îndreptății a și spera, că rezultatele deliberatiunilor vor fi propuse și reprezentanților acestui Mare Principat al Transilvaniei. Intocmai cum s'a procedat și cu celelalte acte de stat, anume în anii 1744 și 1863

Intr'aceea, cum se vede din toate semnele aca invole, ferbinte dorită, se va mai amana mult timp, pentru că așa numita chestiune unguerească se găsește astăzi în aceiași fasă, în care

se găsea la Aprilie 1861. Deci dieta Transilvaniei ar putea relua decandată firul activității sale legislative chiar de acolo, de unde i-s'a întrerupt prin surprindere la 1 Septembrie 1865. Dintr'ele 11 proiecte de legi dela a. 1863 au mai rămas nedeterminate 7, iar proiectul de lege »pentru întrebuintărea celor trei limbi ale țării în afacerile, publice oficiale, proiect supus în 1864, așteaptă încă prea înalta sancțiune, și în această vreme, timp de un an, limba română a fost secasă aproape cu totul din afacerile oficiale.

În ce stare se va fi gășind astăzi justiția și administrația în Marele Principat al Transilvaniei, s'ar putea vedea din suscitata activitate a opozițiunii des amintite.

E proiectat adecă de mult planul, ca locuitorii Transilvaniei să fie duși acolo, încât să li-să uască din suflet propria lor justiție și cărmuire și să fie nevoiți și în acest chip a-și căuta scăparea în Ungaria. Sunt numărăroase pedicile ce se pun în calea unei justițiabilități rezeși și a unei administrațiuni prospere.

De vreme ce partea cea mai mare a administrațiunii municipale se găsește până acum în mâinile partidului feudal, de aceea clasa cea mai numărăroasă a locuitorilor e silită a-și căuta la adversarii săi politici realizarea drepturilor sale, emanând atât din raporturile urbariale desființate prin lege, cât și din legile stabilite, privitoare la libertatea politică și națională, legi sancționate cu toată solemnitatea de cătră Maiestatea Voastră. Și e prea bine știut, că acel partid nu vrea să știe nimic de aceste legi.

O parte însemnată a năpăstuirilor mai rezultă și din câteva legi în parte defectuoase, în parte echivoce, a căror întregire și interpretare a fost ordonată de Maiestatea Voastră prin preagrațioasa trimitere de propozițiuni regești.

Prin aceste și alte împrejurări asemeni acestora, se mai poate explica încă și acel unic fenomen în toată Europa, că în aceste timpuri multe comune rurale din comitate pot fi frustrate, simplu numai pe cale administrativă, de drepturile avute și de acele drepturi de regalii ale lor, a căror folosire le a fost ocrotită atât de guvernul civil și cel militar, de 12 ani încoace, cât și de sistemul de guvernament ce a existat până la anul 1865.

O altă nedreptate adânc simțită consistă într'aceea, că comunele rurale nici până azi nu și au primit ceea-ce li-se cuvine din păduri, — competențele statorite prin prealalta Patentă dela a. 1854 și trecute între lucrurile urbariale despăgubite prin stat. E cunoscut, că atât năpăstuirile câte se reduc la aceste competențe, cât și gâlcăvirile din pricina așa numitelor eredități secuiești, cum și certurile născute din rescumpărarea prestațiunilor, care se pot rescumpăra, — sunt înferiate la noi cu numirea urată de comunism. Aceasta se întâmplă chiar în butul unor legi care tratează lămurit și chiar în cazul când pentru aceste s au plătit sumele cuvenite ca despăgubire urbarială.

Chestiunile judiciare se tratează cu mare nepăsare pela mai multe tribunaale de întâia instanță și, în parte, chiar la Curtea de Apel; și, ceea ce e și mai mult, se refuză, sub felurite pretexte, chiar și executarea sentințelor ajunse în vigoare de drept; iar prin aceasta sunt aduse la desperare partidele cari își caută dreptul lor, conștiința de drept e sgduită, respectul cătră legi e redus și crediul public e alterat.

Numeroasele exemple prin care se pot constata cele ce s au arătat aci, s'ar putea, la caz de nevoie, enumera, dar ele nu se amintesc aci, pentru-ca înima părintească a Maiestății Voastre să fie crută de o durere și mai mare.

Deci, prea umiliți subsernați și imputernicitorii lor, crezând că au motivat cu temeluri, deduse din legile și situația țării, at'v proa umilitea lor rugare prin care cer respingerea Articolului dela 1848 privitor la uniune și cer păstrarea autonomiei Marelui-Principat al Transilvaniei, cât și rugarea prin care se cere preagrațioasa sancționare a legii electorale supusă la a. 1864 și deschiderea dietei, — și prea încredințați, că prea grațioasa acordare a rugării noastre va răspunde, în prima linie, intereselor Coroanei, situațiunii suverane a imperiului, și situațiunii părinteștilor intențiuni ale Maiestății Voastre și apoi în același timp și prosperării Marelui-Principat al Transilvaniei precum și intereselor bine pricepute și legale libertăți a locuitorilor acestui Mare-Principat, încheim cerea noastră, supusă cu omagial respect, cu ferbinte rugăciune cătră Ziditorul Universului pentru îndelungata și glorioasa viață a Maiestății Voastre și a Augustei Voastre Dinastii.

Brașov și Turda, 31 Octomvrie 1886.

Ai Maiestății Voastre prea umiliți

George Barițiu m. p.
Dr. Ioan Rațiu m. p.

Biografia.

Dr. Ioan Rațiu s-a născut la 1828 în Turda. A studiat liceul în Blaj și teologia în Blaj și în seminarul central din Budapesta.

În toamna anului 1848, ca tânăr de 20 de ani Ioan Rațiu a organizat, împreună cu doi tovarăși, o legiune, al cărei comandant a fost căpitanul din armata împărătească Gratzke. Aceasta legiune a luat parte la mai multe lupte contra rebelilor maghiari, în deosebi contra generalului de honvezi Kemény Farkas, când acesta a fost alungat din munții Apuseni unde intrase.

După revoluție, la 1850, Rațiu a studiat dreptul la Viena până la 1854, când s-a întors la Pesta și aici a luat doctoratul în științele juridice. A făcut apoi praxă juridică în mai multe birouri advocatale, iar la 1860 a trecut cenzura de avocat și și-a deschis cancelarie de avocat în Turda. De aci înainte Dr. I. Rațiu a luat parte și mai intensiv la toate luptele și străduințele naționale românești din Ardeal și Ungaria. În șirul frunțărilor români de pe la anul 1860 a contribuit și el la înființarea »Asociațiunii«.

În 1861, după reactivarea comitetelor, a fost ales vice-comite, dar în urma unor divergențe dintre Maghiari și Români ivite în chestia autonomiei Ardealului, și-a dat demisia. În 1863 a fost ales deputat în camera ardeleană, unde a dezvoltat o mare activitate pentru cauza românească. Pronunțământul din »Cămpul libertății« în contra »uniunii« în 1867 a fost pus la cale de dânsul și petițiunea subscrisă de către 1900 Români, tot în contra »uniunii« a fost prezentată domnitorului tot de Rațiu. Conferința din Măcelariu convocată în 1869 de Măcelariu, a fost pusă la cale prin stăruința lui Rațiu; iar conferința ținută la Alba Iulia în 1873 a fost și presidată de dânsul. La 1880 în casa dânsului în Turda s-au sătorit în înțelegere cu Barițiu, George Pop de Băsești și Part. Cosma principiile fundamentale ale organizării partidului național român, al cărui president a fost în urmă ales, Conferința din 1884 și 1892 la Sibiu au fost convocate și presidate de Rațiu. În aceasta din urmă s-a decis duceră »Memorandumul« la tron. În Maiu 1892 Rațiu a condus deputația de 300 la Viena cu »Memorandumul«.

A urmat apoi faimosul proces al »Memorandumului« în Cluj, în care membrii comitetului național au fost osândiți la mai mulți ani temniță de stat și pedepse mari în bani. La 25 Iulie 1894 Dr. Rațiu a fost arestat în Sibiu și escortat în temnița de stat din Seghedin, unde a suferit un an și trei luni, în anii din urmă ai vieții sale Dr. I. Rațiu și-a continuat activitatea sa, ca president al partidului național român, până la moarte, care a urmat în 4 Decembrie 1902. Mormântul marelui bărbat s'a aflat în progada bisericii gr. cat. române din Sibiu.

Aceste sunt în nucleo faptele lui Dr. Ioan Rațiu, prin cari dânsul și-a înscris cu litere neșterse numele în istoria poporului românesc. Unul din biografi săi, I. și S. Șulău, caracterizează pe scurt, dar în cuvinte adevărate activitatea lui Dr. Ioan Rațiu astfel:

»Întreaga viață a lui Rațiu din tinerețe până la sfârșit a fost o luptă pentru drepturile poporului român cu sabia, cu graul și cu condeiul«.

Idealele lui Dr. Ioan Rațiu.

Dna Emilia Rațiu, recercată de deputatul N. Bilănescu directorul foaiei *Lucea nouă* din Giurgiu, i-a comunicat în o scrisoare, cari au fost ideile marelui nostru bărbat Dr. Rațiu. Scrisoarea a fost reprodușă în *La Correspondența Kumena* a dlui Rob. Fava, de unde o dăm aci în traducere.

Iată ce scrie dna Emilia Rațiu:

Onorabile Doamnelor Director!

Mă întrebă cari au fost ideilele bărbatului meu?

Îți răspund pe scurt:

Bărbatul meu a avut două ideale. Cel dintâi îi era sacru și îl păstra în adâncul inimii sale nobile. El era stăpânit de acest mare ideal și credea în realizarea lui, deși îl vedea intrupat în un viitor mai depărtat.

Acest mare și sfânt ideal era: *o mare și superbă Românie...*

Bărbatul meu ținea mult la acest ideal — deși îi apărea la o mare distanță

Al doilea ideal, pentru realizarea căruia și-a dedicat toată energia și de om perseverant și activitatea întregii sale vieți, era: »revindicarea drepturilor națiunii, ale poporului«.

El iubea mai mult, ca ori și ce națiunea s, poporul său și nu avea decât un singur gând: revindicarea drepturilor naționale, ridicarea poporului român prin mijlocirea culturii, la nivelul popoarelor culte și îmbunătățirea condițiilor lui materiale și economice.

Aceste îi erau idealele pentru cari a lucrat, a luptat și a suferit!

Căștigarea acestor lucruri pentru popor era cea mai ferbinte dorință a lui.

Provedința l-a creat mare și nobil. Și el a rămas tot așa și când desiluziile îl înconjurau din toate părțile. O energie de fier și o perseveranță în toate împrejurările, l-au caracterizat până la ultima răsufare.

Pentru el limba română era cea mai armonioasă și a căzut de acord cu dl. C. Arion, când acesta a zis, că limba »e sufletul națiunii«.

Făț de regele Carol al României avea o stimă deosebită și nutrea pentru el o sinceră admirație. O mică fotografie a M. Sale se afla întotdeauna pe masa sa de scris. El avea o încredere fără margini față de regele României și îl considera de cel mai valoros, mai prudent și mai înțelept dintre toți suveranii.

Primiți, Vă rog expresiunea celor mai vii sentimente de recunoștință din partea mea.

Sibiu, Martie 1913.

Emilia D. Rațiu.

Publicate la anul 1894 în Mesagerul Național

Aromani catra Rațiu

I

Avzim desămta-ți nuva s'de faptele și mușate

Cum lupți scate aravzi tri-a fraților libertate;

Pe la județ s'hăpease fusii mult priminat

Ma foclu-ți nu se-astinse oi creaste necurmat

II

Martir al națiunii, barbat cu multa minte

Anverligat mas de martiri o duci tot înainte

Pe flamura mareața juneaste tu u porții Barnuț, Bariț și Iancu o astă-zi nu sint morți

III

Anuț musat cu pertu neaia așa ni te alincesti

Cum armanescului popor ca tiner ilii graesti

O voi de plasă mare, ci aveți ahari barbați,

Çi mulți ș joni hiți mult sum jug voi nica stați?

IV

Iar noi, iar noi Arumanii avum pri lae soarte:

Călzulu na ne moare, dushmani avem de moarte.

In easte un ca tine, o mare patriot,

S'ne ascape de neosapeti, ș de-anostru om netot?!

V

Mutrind avoaștră — aluțmă tri-a plasale-i scapare

Curajul iar ne ghine, iar inima né-al sare,

Nu s pote, o nu s'poate arumanii noi s'murim:

Pre loc d mandiciune avem sa implinim!

VI

Sigura și ne înalta, o Rațiu bun frate

Na eta ai lumtața triplasa, tri dreptate!

Tri faptele-ți mușate herbinte te alavdam,

»Cu capetele goale înainte și ne'nclinam«

C. Cosma

Conflictul Austro-Ungariei cu Montenegro a intrat într'un stadiu foarte grav și amenințător. De trei zile au loc neîntrerupt audiențe ale ministrului de externe Berchtold ale ministrului de războiu Krobatin și ale șefului de stat major Conrad la Maj. Sa Monarhul și la Arhiducele moștenitor Francisco Ferdinand. Pe astăzi a fost convocat un consiliu al coroanei în vederea situațiunei esterne.

Reuniunea ambasadorilor a hotărât să aștepte până mâine răspunsul regelui Nichita. Dacă acest răspuns va fi țărășt ovasiv, se vor lua măsurile potrivite împotriva de immedurări. Se spune că Austro-Ungaria, Italia și Angia vor trimite în Montenegro un corp de armată de 60.000 soldați pentru a consrânge guvernul montenegrean la evacuarea orașului Scutari.

Știri sosite din Cattaro spun, că Montenegrinii fac eforturi pentru a căștiga pe Albanezi pe partea lor și pentru a fortifica orașul Scutari și împrejurimile.

Episcopia de Hajdudorog. Din loc demn de încredere aflăm, că în curând va fi numit episcop al renocitiei episcopii gr. cat. maghiare protopopul Miklóssy din Satorlajuhely, comitatul Zemplin. Cercurile guvern-

lui sunt extrem de iritate din cauza tulburărilor sătmărene și se plănuiesc »măsurile draconice« contra »renitenților«.

În ajunul noului calvar dorim fraților noștri putere, curaj și încredere în viitorul neamului românesc.

Ziarele engleze și Români.

Câteva ziare engleze mondiale sau ocupat zilele aceste cu poporul român și în deosebi cu rolul, care este chemat să l joace România în un viitor mai apropiat.

Astfel este importanta revistă din Londra »Spectator«, apoi organul cu mare reputație »Observer« și altele. În articoliile lor se face amintire și de soarta tristă a Românilor din Ungaria.

„Femeia bolnavă din Europa“.

— Presa engleză despre Austro-Ungaria. —

»Cățiva ani înainte, în saloanele politice se vorbea adeseori despre »Femeia bolnavă« din Europa, despre care se spunea că are să devină un pacient supărător în clinica internațională, după ce se va fi terminat boala disperată a »Omului bolnav«. Toate semnele indică acum că a sosit și acest moment. Cioclii nici n-au terminat de-abinelea cu »Omul bolnav« și este deja actual cazul »Femeii bolnave« — sub care, firește, avem să înțelegem Austro-Ungaria«.

Așa își începe revista engleză »The Graphic« din Londra (numărul dela 29 April) un articol despre politica internațională, prorocind, în locul chestiunii orientale aproape rezolvite, o nouă chestiune mai complexă: chestiuna austro-ungară.

Revista engleză spune următoarele:

»Națiuni compuse sunt anomalii: Dau înainte o vreme oarecare, dacă puterea militară a părții predominante este corespunzătoare și dacă nu sunt atracțiuni externe cari să turbure sentimentul intereselor comune și să alimenteze o tendință centrifugală. Austria este una dintre aceste anomalii. Ea este chiar o națiune mai poliglotă decât a fost Turcia. Creștinismul, comun tuturor națiunilor, nu »reduce în măsură simțitoare incompatibilitățile etnice«.

Până acum, aceste incompatibilități au fost bine controlate prin dualismul partenerilor predominanți, înventat în mod viclean de Beust și Deák, înainte cu 45 de ani. Sub acest sistem, Germanii și Maghiarii în prietenească înțelegere și-au asuprit provinciile supuse. Lucrurile s-au schimbat însă. În 1908, prin anexarea definitivă a Bosniei și Herțegovinei, Slavii din Sudul Austro Ungariei au sporit la număr în măsură enormă, iar acum s-a mai născut în Balcani o nouă putere slavă care trebuie să exercite asupra fraților slavi de peste granițe o atracțiune irezistibilă«.

Ceea-ce a fost Macedonia pentru Turci, până acum a 6 luni, poate să ajungă Croația și Bosnia pentru Austria mâne. Austro-Ungaria se găsește azi între două focuri slave. În loc ca să țină piept numai Rusiei, ea are să ție seamă și de cele 600.000 de baionete delș spate... Această situație nouă influențează și balanța de puteri din Europa. Incurcătura Austriei este în același timp și o slăbire a Triplei Alianțe. Austria este tot mai mult mișcată în orbita politicei imperiului german. Ea revine în același timp irredentismul italian și constituie o probabilitate tot mai mare că Roma își va îndrepta simpatiiile spre Petersburg și Paris. Aceasta este și cauza că Germania aduce atâtea sacrificii pentru armata sa și aceasta e cauza că situația internațională este tot mai critică. Europa n-a fost niciodată într'o situație de nesigurantă atât de vădită cum va fi în cursul acestui deceniu.

Și remediile? Până una alta, Austria se gănește numai la apărări strategice, deși în realitate problema cere mai mult măsurile politice interne, decât măsurile strategice externe«.

Toate încercările Austriei (de-a provoca rivalitatea între România și Bulgaria și a paraliza slavismul din Balcani prin o Albanie independentă) vor fi zadarnice, dacă nu se vor introduce reforme radicale în politica internă a Austriei. »Parbarii« (națiunile ne-germane și ne-maghiare) nu mai pot fi asuprite fără primejduirea monarhiei. Ele sunt azi la același nivel cu celelalte naționalități, atât în ce privește numărul cât și în ce privește cultura și trebuie să fie și la același nivel politic, dacă Austria vrea să continue. Este adevărat că politica de împăcare în situația actuală este cam întârziată și, dacă schimbările din Balcani vor rămânea atât de solide cum par, ar avea numai puține sorți de reușită

Dar noulle state slave au să împace mai întâi rivalitățile lor interne și în această împrejurare se ascunde marele nocroc al Austriei. Slavismul din Balcani poate să-și intruzeze idealele naționale într'o comunitate predominantă în o ilustra monarhie austriacă.

Dacă însă Austria va lăsa să treacă acest prilej, diso utia ei proprie va a-junge inevitabilă și locul ei îl va lua un nou imperiu răsăritean«.

ȘTIRI.

— 17 Aprilie 1913.

Din cauza zilei de mâne (1 Mai), și de repaus pentru muncitori, ziarul nu va apare până Vineri la ora obișnuită.

Numărul de azi al ziarului nostru îl închinăm memoriei marelui luptător naționalist Dr. Ioan Rațiu, pentru care s'a oficiat eri a 3 a zi de Paști în biserica gr. cat. din Sibiu un parastas solemn. E un act acesta, pe care îl datorăm unui om, care decenii de-a rândul a luptat cu rară consecvență și abnegațiune pentru drepturile neamului românesc.

Din importanțele memoriei înalitate monarhului nostru, la a căror alcătuire a luat o parte lăsemnă, reproducem »Petițiunea« înaintată Maiestății Sale la 31 Decembrie 1886. Din ea se desprinde întreagă mentalitatea, constanta iubire de neam și frumosul credeu politic al Dr.-ului Rațiu.

Parastas pentru Dr. Ioan Rațiu. Din Sibiu ni se scrie: Astăzi Marți în 29 April 1913 s'a ținut în biserica parohială gr. cat. din Sibiu un parastas solemn pentru sufletul fericitului Dr. Ioan Rațiu, fost prezident al partidului național român; parastasul a fost celebrat de mandatarul Ex Sale dlui Arhiepiscop și Metropolit de Alba Iulia și Făgăraș Dr. Victor Mihályi, canonicul Dr. Vasile Suciș din Blaj — asistat de protopopii: Nicolae Togașu, Arseniu Bunea și Valeriu Florianu, în prezența întregii familii a răposatului și a unui public numeros, remarcându-se și prezența dlului Iuliu Maniu, avocat din Blaj, a inspectorului de școale în retragere Iuliu de Bardsos etc. După parastas s'a făcut un pelegrinaj la mormântul fericitului Dr. I. Rațiu cetinduse și acolo rugăciunile obișnuite pentru repoași și cântându-se »In veci pomemirea lui« Panegiricul l-a rostit în biserica canonicul Dr. Suciș relevând constantă întrepridă a principiiilor ce l'a caracterizat în întreaga viață pe Dr. Ioan Rațiu.

Pentru fondul zărlșilor a mai intrat la administrația ziarului nostru dela dl Cristea Orghidan din Brașov suma de 1 cor.

Militare. Sublocotenentul Ioan Murgu dela batalionul 28 de vânători a fost distins de Maiestatea Sa cu »Signum laudis« în semn de recunoștință pentru că cu pericolul vieții a salvat o patrulă amenințată să se înnee.

— Asemenea au fost distinși următorii ofiteri români: locotenentul Iuliu Montani delargt 85 de infanterie cu »Signum laudis«. Oficialul superior Liviu Mihailovici dela intențdența corpului VII de armată cu Crucea de aur pentru merite, cu coroană. Lt Emil de Herby dela rgt. 33 de infanterie a fost lăudat cu decret din partea ministerului comun de război.

Au fost transferați: căpitanul Ioan Vințelaru dela rgt 43 la rgt. 2 de infanterie, locot. I. an de Colbazi dela rgt 31 la rgt. 50, locot. Alex. Maniu la rgt. 61. sublocot. Stefan Stroia la rgt. 31, sublocot. Teofil Muntean dela desp. sanit. 20 la 26.

— Lt. de fregat Orest cavaler de Zopa dela marina de războiu a a avansat în gradul superior«.

Prelegeri populare. Membrii și toți sprjinitorii despărțământului Murăș-Oșrhei al »Asociațiunei« (Sibiu) sunt invitați la prelegerile populare, cari se vor ținea în 4 Maiu c. în următoarele comune: Ceuș, Bardăș, Medisfalău și Pogăceșua înainte de amiază la orele 9; în Moiša, Hărtău, Cristar și Mădăraș (la Fechetie) după amiază la orele 3. — Nicolau Vulcu, director, Dr. Bucur Băra secretar.

Nul căl ferate în Serbia. Skupștina sârbească a adoptat în ultima ei ședință înainte de Paști, cu 73 voturi contra 30 proiectul pentru construirea de noi căl ferate, în ținuturile cucerite de la Turci

Advocat nou. Dl. Dr. Petru Iștlan aduce la cunoștință că din 1 Mai a. c. și a deschis cancelaria advocațială în orașul Verșet, strada Reședintei (Nr. 6), în apropiere de casa orașului.

Știri mărunta. Între Sibiu și stațiunea balneară Ocna vor circula din 15 Maiu până în 15 Sept. c. trenuri separate pentru băi ca în anii trecuți.

— **Un monument se va ridica la Iași pe mormântul marelui nostru filosof Vasile Conta din inițiativa dnei Ana Conta Kernbach.** Sculptorul I. Iordănescu a fost ales pentru executarea acestei opere. »Timpul« reprezintă printr'o figură energetică, rupe o draperie »Văzul uităreș« și apare chipul genial al marelui filosof Conta. Inaugurarea se va face în Noembrie c.

Din Brașov și Tara-Bârsei.

Instalare. A doua zi de Paști a fost instalat cu ceremonialul bisericesc îndatinat parohul al treilea al bisericii Sf. Nicolae, părintele catichet Dr. Nicolae Stinghe. În decursul serviciului divin din biserica Sf. Nicolae protopopul Dr. Saftu a dat cetire gramatei arhierestii, adresând noului paroh sfaturi prețioase și arătându i în cuvinte elocvente datorințele mari ce l'așteaptă în noul său post. Părintele Dr. Stinghe a rostit apoi o frumoasă predică făcând în liniamente generale programul activității sale viitoare. De încheiere părintele protopop a dat cetire actului, prin care dl Inv. Nicolae Furnică a fost sfințit într'u diacon pentru trebuințele arhidiecezei și unei telegrame de mulțumită, dresată I. P. S. Sale Mitropolitului Ioan Mețianu. Credincioșii prezenți au aclamat cu vii strigăte de Trăiască pe I. P. S. Sa Mitropolitul și pe noul paroh.

Dela reuninerea de cântări. Se a duce la cunoștința membrilor activi ai reuninei de cântări, că vitoarea repetiție mixtă va avea loc Lunī în 5 Mai st. n. la orele 6.

Săptămâna aceasta nu se vor ținea repetiții din cauza absenței maestrului Dima.

Foc în pădure. Duminecă seara pe la orele 7¹/₂, s'a iscat foc în pădurea de lângă minele de cărbuni, dela Cristian. Focul n'a cauzat pagubă mare și a fost localizat în câteva oare de pompierii din Brașov și Brașovul-vechii.

Muzica la promenadă. Joi în 1 Mai st. n. la orele 7 dim. — Vineri la 2 Mai p. m. la 5¹/₂

Producțiune teatrală în Vâlcele. Tinerimea română din Vâlcele (Előpatak) invită la producțiunea teatrală împreunată cu joc, ce o va aranja la Dumineca »Tomii« în 21 Aprilie st. v. 1913. Teatrul în sala de teatru a băilor locale iar jocul în sala cea mare a restaurantului »Hajdu« din loc. Venitul curat este destinat pentru »fondul de renovare al bisericii gr. or. române din loc. Contribuțiunile benevole să se adreseze parohului local Dumitru Soiu.

Pentru Vâlcele, o comună atât de periclitată la marginea mării de Săcuți, această reprezentațiune — prima producțiune românească în loc — este un adevărat eveniment, care sperăm, că va servi de indemn tuturor intelectualilor din jur, ca să dea tot sprjiniul moral și material tinerimii din Vâlcele.

Cornul Bisericii greco orientale române a »Sfintei Adormiri« din Brașovul-vechii invită la producțiunea teatrală împreunată cu dans, ce o va aranja Sămbătă, în 20 Aprilie v. (3 Mai n.) 1913 în sala Hotelului Central Nr. 1 Inceptul la 7 și jum. oare seara precis. Prețul de intrare: de persoană 1+20 coroană Venitul curat este destinat pentru fondul corului dela biserica sfintei Adormiri din Brașovul-vechii.

Programul: 1. Declamațiune. 2. Teatru: »Arvinte și Pepelea« vodevil într'un act. 3. Declamațiune. 4. Teatru: »Cuvântul dat« piesă într'un act, după Polhes. Localizată de Dr. Horia Petreșcu. 5. Declamațiune. După producțiunea urmează dans.

Chinematograful »Urania« Mercuri în 30 Aprilie la 6 și 8 seara. Joi 1 Mai la 4, 6 și 8 seara. Program: Ma-lurile răului Semoy. (Luxemburg Belgia.) Vederi după natură admirabile. Necunoscutul misterios. Dramă emoționantă într'un act Film artistic colorat. Morții iubește firtul. Frazză într'un act. Regina de Saba la curtea lui Solomon Dramă admirabilă orientală Vederi din Tara Faraonilor. Regina d-șoara Robinne, steaua comediei din Paris. Damentrio pe trapezul triplu. Trupa de acrobați. Novitate! Afară din program. Film extra ordinar. Gordia Garovius (d-șoara secretar) de Ada de Gersdorf în rolul principul cu artista celebră E. Basser-mann. Atenatul contra automobilului Nr. 61. Reclamă veritabilă americană. Umor.

Proprietar:

Tip. A. Mureșianu: Branșice & Comp.

Pedactor responsabil:

Ioan Erolea.

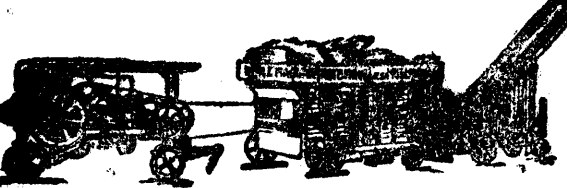
MOBILE BUNE

lucrate de măiestri din Braşov, — se capătă în asortiment bogat în
Hala de mărfuri a societăţii industriale din Braşov, (PODUL BĂTUŞILOR)
STRADA HIRŞER Nr. 1.
Pentru lucru solid şi bun se dă garanţie pe cinci ani.

ORIGINAL-BENZ.

Garnituri de treierat

**BENZIN-
Locomobile**
stând şi zăcând
completă
garanţie.

Condiţii deplă-
tă favorabile.
Preţuri curente
gratis.

Benz fabrica ungh. de Automobile şi Motoare A. G.

Budapest, Centrala: V. Dorottya-uteza 9.

Fabrica: VII. Ilka uteza 31 sz.

Telefon 168—79 şi 29—24.

Expert de croiterie încredinţat de Minister

Tellmann Béla

Salon de modă, BRAŞOV,
 Piaţa Francise Jesif, Coşul Târgului Galilor deasupra mag. Scherb, nr. 1.

Preţul este în atelierul propriu **Haine de Domni** din stofe moder-
 ne indigene
 Confectionare de mantale englezeşti pentru dame
 şi costumuri.
 Pentru studenţii şi orăşenii preţuri moderate
 Comanda din provincie se execută,
 fără a lua măsură, sub garanţie în

Seminţe economice!

Şi adecă: Sămânţă de sfecle şi de ierburii în toate felurile, să-
 mântă de trifoliu şi lăptună mară a'easă şi fără mătase cu atest
 şi plombă de stat, toate în calitate cea mai bună şi cu preţu-
 rii ieftine.

Totodată ne permitem a recomanda la Domnii economi
varul nutritor alui Barthel din Viena
 al cărui singur deposit pentru comitatul Braşovului şi comita-
 telor vecine să află la noi

J. L. & A. Hesshaimer BRAŞOV.

„TRANSYLVANIA“

banca g. m. de asigurare, Sibiu (Nagyszeben)

recomandă încheierea de

Asigurări pe viaţă

în condiţiunile cele mai favorabile.

Pentru preţ şi învâţătorii români gr. or. dela şcolăle profesionale avantajii deosebite.

Special de remarcă sunt combinaţiunile următoare:

Asigurări mixte cu restituirea inte- reselor de 3% garantată.	Asigurări de pensuni simple şi combinate cu asigur. unul capita
---	---

Asigurări simple şi mixte cu parti- cipare la câştig de 40%.	Asigurări mixte cu plătearea necon- diţionat de 2-ori a capitalului.
--	--

Asigurări de foc

deasemenea foarte ieftine.

Dela existenţa „Transylvaniei“ s'au plătit din partea ei:

Capitala asigurate pe viaţă.	Cor.	5,458,689,43
Pagube de foc		5,456,645,67
Sumele asigurate pe viaţă erau cu fi- nea anului 1911		11,740,710—
Asigurări de foc		183,667,241—
Capital de fondare şi rezerve		2,603,400—

Informaţii şi prospecte se dau gratuit prin direcţiune în Sibiu prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa, şi Cluj, cum şi prin toţi agenţii din comune.

Agentura principală pentru Braşov se află la d 1 — H. Herman, Strada Porţii Nr. 51. —

Per onas versate în achiziţii cu cerouri bune de cunoştinţă se — primesc în condiţii favorabile în serviciul institutului. —

Maestru de zidar diplomat!

Am onoarea a aduce la cunoştinţa On. public, că am dat cu
 succes examenul de maestru zidar
 naintea comisiei de stat din Budapesta şi am obţinut astfel
diploma de maestru zidar,
după o praxă de doi-spre-zece ani ca maestru.
 Prin urmare rog. On. public şi cu deosebire forurile noastre
 bisericesti şi şcolare a-mi accorda tot sprijinul posibil,
 onorându-mă cu cât mai numeroase comande.

GEORGE MOLDOVAN, maestru zidar diplomat

2-10. BRAŞOV, Strada Sf. Nicolae B. Nr. 6.

Hala de bere Steinbruch!

Am onoarea a aduce la cunoştinţa On. public, că am însăr-
 cinat cu conducerea etablii merului meu cunoscut şi plăcut

Hala de bere Steinbruch

Strada Aţei Nr. 1

pe birtaşul Mihael Lurtz.

Atrag atenţiunea On. public că în toate zilele vine la vânzare

Berea excelentă STEINBRUCH proaspătă.

Vinuri curate de Ardeal.

Bucătărie bună. Serviciu solid.
 Preţuri ieftine.

De o cercetare numeroasă se roagă

Cu toată stima:

ANTON KASIK.

Restaurant-Grădina

Schneiderzwinger

Braşov, Târgul cailor Nr. 17.

Imi dau voe a invita On. public la vizitarea Grădinii situată la
 loc frumos, care se va deschide **Sâmbătă în 26 Aprilie st. n.**
 Imi voiu da cea mai mare simlă, ca prin **serviciu cu aten-
 ţiune, cu mâncări bune şi gustoase, beuturi excelente**
 să-mi câştig favorul On. oaspeţi.
 De o cercetare numeroasă se roagă:

Cu toată stima

STEFAN SUCIU

birtaş.

Apă minerală. Societate pe acţii a birtaşilor.

Recomandă apa minerală, scoasă după cel mai nou sistem din

Isvorul Bodoker Vilma

de medici recomandată pentru cura catarului organelor de res-
 piraţie la boale învechite, are efect alinător şi vindecător.
 Isvorul „**Bodoker Vilma**“ e îngrijit după spiritul tim-
 pului de astăzi, apa minerală e eminentă răcoritoare dietetică
 şi ieftină.

Administraţie: **Strada Orfanilor Nr. 17. Braşov.**

Telefon 509.

Grand Coloseum Circus

Pikardi.

cea mai distinsă întreprindere.

Înaintea fostei porţi din strada Vămei.

În 1 Mai 1913

Mare reprezentaţie de deschidere.

Deschiderea casei la 7 oare.
 Începutul la 8 oare.
 Detaşuri în placad.

Publicaţiune.

Pe baza încuviinţării Prea Ve-
 neratului Conzistor Archidiecezan
 gr. or. român din Sibiu de dno
 29 Martie st. v. (Aprilie 11 st. n.)
 1913 Nr. 3615 şcol. prin aceasta
 să publică licitaţiune minuendă
 verbal şi cu oferte închise sigilate
 şi provăzute cu vadiu 10% în
 bani sau hârtii de valoare din pre-
 ţul strigării pentru adaptarea şco-
 lei elementare profesionale gr. or.
 române din Feldioara (Földvár)
 protopopiatul Braşovului.
 Preţul de strigare este 16864
 cor. 61 fl.

Licitaţiunea se va ţinea Du-
 minecă în 21 Aprilie st. v. (4 Mai
 st. n.) 1913 la crele 4 după a-
 miază în cancelaria şcoalei române
 din loc.

Doritorii de a întreprinde a-
 cest lucru să se prezinte în ziua
 numită; iar ofertele se primesc la
 oficiul parohial gr. or. român din
 Feldioara, (Földvár) până la orele
 4 p. m. în ziua de licitaţiune.

Planul, devizul, precum şi
 condiţiunile să pot vedea în orice
 zi la oficiul parohial român din loc.

Comitetul parohial şi rezervă
 dreptul de a alege dintre oferenti
 pe ori care fără considerare la
 suma ofertului,

Antreprenorul nu are drept
 de a pretinde diurne sau spese de
 călătorie.

Contractul încheiat pentru an-
 trepreneur va fi valabil îndată după
 subscriere iar pentru comitetul pa-
 rochial numai după aprobarea Prea
 Veneratului Conzistor Archidie-
 cezan.

Antreprenorul este îndatorat
 să rebozifice comunei biseri-
 ceşti şesele avute cu compunerea
 planului conform legii.

Feldioara (Földvár), din şe-
 dinţa comitetului parohial gr. or.
 român, ţiantă la 3/16 Aprilie
 1913.

Iosif Miliu, m. p. Nicolae Iliu, m. p.
 preşedinte. notari.

Publicaţiune.

Nro. 140/1913.

Comuna politică Şinca-nouă e
 (Fogaras) dâ în arândă prin lic-
 itaţie publică cărciuma comunală
 pe durată de 3 ani începând din
 15 Sept. 1913, până în 1 Oct.
 1916 st. n. în ziua de 4
 Mai 1913 la 1 oară p. m. în can-
 celaria com. din Şinca-nouă. Câr-
 ciurma com. constă din 6 încăperi
 culină, pivniţă, şopron, grajd, cur
 te spaţioasă, grădină cuclărie nouă
 şi este situată la cea mai bună
 poziţie în Strada principală şi în
 centrul comunei.

Preţul strigării este satorni-
 cu 1600 cor. Cei cari voiesc a li-
 cita vor depune înainte de licitare
 10% vadium.

Înainte de a să începe licita-
 rea să primesc şi oferte în scris
 însă acestea numai atunci vor fi
 luate în considerare, dacă oferete
 tul declară că cunoaşte condiţi-
 unile de licitare şi să supune intru
 toate aceleora, ma de parte dacă
 suma oferită va fi scrisă atât cu
 numeri cât şi cu litere, în fine
 dacă va alătura şi vadiumul rece-
 rut.

Condiţiunile de licitare să p-
 vedea în cancelaria notarială ori-
 când în timpul oarelor oficiale,
 Şinca-nouă în 1 Martie 1913,
 Primăria com.

Valeriu Langa Ilie Muzina
notari.

J. Brode